

Läroplaner 1989:16

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ

Läroplan Allmän del

för kommunal och statlig utbildning för vuxna

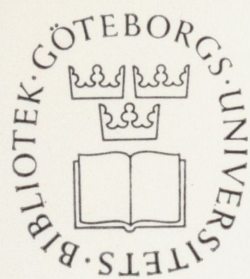
Tim- och kursplaner för:

Särvux

EE

Läroplan
829

L₈₂
VUX

Pedagogiska biblioteket

427 100 1000
F. 2

1000

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

14000

000366534

L
82
VUX

Läroplan för kommunal och statlig utbildning för vuxna

ALLMÄN DEL

SÄRVUX

SKOLOVERSTYRELSEN

PEDAGOGISKA
BIBLIOTEKET

Utbildningsförlaget

SÖ:s publikation Läroplaner (1989:16)

Lvux 82 Allmän del – Särvux

© 1989 Skolöverstyrelsen och Utbildningsförlaget

Utbildningsförlaget, Box 3071, 103 61 Stockholm
tfn 08-739 90 00

Upplaga 1:1

ISBN 91-47-03183-2

ISSN 0283-491X

Beställningsadress: Liber, Kundtjänst Utbildningsförlaget,
162 89 Stockholm
tfn 08-739 96 60

Schmidts Boktryckeri AB, Helsingborg, 1989

Förord

Enligt lagen (SFS 1988:664) om ändring i vuxenutbildningslagen (SFS 1984:1118) får landstingskommun från den 1 juli 1988 anordna vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvux). Motsvarande gäller för kommuner som inte ingår i landstingskommun. En landstingskommun får till en kommun som ingår i landstingskommun överlåta att anordna särvux, om kommunen medger det och regeringen lämnar sitt tillstånd.

Särvux omfattar

- dels grundläggande utbildning i läsning, skrivning och räkning på en nivå som motsvarar utbildning enligt högst årskurs 6 i grundskolan
- dels fristående kurser i svenska, svenska som andraspråk, matematik, engelska, religionskunskap, samhällskunskap, historia, geografi, naturkunskap, hemspråk och maskinskrivning; de fristående särvuxkurserna avser en nivå som motsvarar grundskolans högstadium.

Med stöd av förordningen om vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (SFS 1988:816) och förordningen om riktlinjer för att fastställa timplaner för vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (SÖ—FS 1988:109) har SÖ fastställt

- timplaner för fristående kurser
- kursplaner för fristående kurser.

Mål och riktlinjer för särvux återfinns i Lvux 82 (SÖ:s publikation Läroplaner 1988:100).

Stockholm i juli 1989

ANDERS FRANZÉN

Sune Stjärnlöf

Innehåll

Inledning	5	Agrarsamhället blir industrisamhälle	34
Stoffurval och arbetsformer	5	Världskrigens och supermakternas	
Betyg och intyg	6	århundrade	34
Timplaner för sårvox	7	Geografi	35
Svenska	8	Mål	35
Mål	8	Huvudmoment	35
Huvudmoment	9	Rumsliga aspekter	36
Tala och lyssna	10	De naturgeografiska sammanhangen	36
Läsning	10	De ekonomisk-geografiska sammanhangen	36
Massmedier och bild	11	Natur- och kulturgeografiska aspekter på	
Skrivning	12	mänsklighetens överlevnadsproblem	36
Språklig orientering och litteratur-		Naturkunskap	37
kunskap	12	<i>Biologi</i>	38
Svenska som andraspråk	14	Mål	38
Mål	14	Huvudmoment	39
Huvudmoment	16	Människan i sin miljö	39
Uttal och muntlig språkfärdighet	16	Naturen	39
Läsning	17	Människan och naturen	40
Skriftlig språkfärdighet	18	<i>Fysik</i>	41
Svenska språkets struktur	18	Mål	41
Samhälls- och kulturorientering	19	Huvudmoment	42
Matematik	20	Vår världsbild	42
Mål	20	Materia	42
Huvudmoment	21	Kraft och rörelser	42
Aritmetik	21	Elektricitet och magnetism	42
Reella tal	22	Ljud	43
Procent och promille	22	Ljud	43
Geometri	22	Energi	43
Mätningar och enheter	23	<i>Kemi</i>	44
Algebra och funktionslära	23	Mål	44
Beskrivande statistik och sannolikhets-		Huvudmoment	45
lära	23	Atomerna och joner	45
Datalära	23	Jonföreningar	45
Engelska	24	Kemiska reaktioner	45
Mål	24	Vatten och andra små molekyler	45
Huvudmoment	25	Syror och baser	46
Höra och tala	25	Organiska ämnen och föreningar uppbyggda	
Läsa	26	av stora molekyler	46
Skriva	26	Kemiska tillämpningar inom teknik och	
Samhälls- och kulturorientering	26	vardagsliv	46
Religionskunskap	27	Hemspråk	47
Mål	27	Mål	47
Huvudmoment	28	Huvudmoment	48
Människan och hennes livsåskådning	28	Tala och lyssna	49
Kristendomen	28	Läsa	49
Icke kristna religioner	28	Skriva	50
Samhällskunskap	29	Språkriktighet och språklig orientering	50
Mål	29	Samhälls- och kulturorientering	51
Huvudmoment	30	Maskinskrivning/textbehandling	52
Demokrati	30	Mål	52
Lag och rätt	30	Huvudmoment	53
Socialpolitik	31	Skrivmaskinens/datorns funktion och	
Arbete	31	skötsel	53
Ekonomi	31	Arbetsställningar och arbetsmiljö	53
Datalära	31	Anslagsövningar	53
Historia	32	Utskrift enligt svensk standard	53
Mål	32	Löpande text	53
Huvudmoment	33	Korrigeringsövningar	54
Introduktion	33	Reproduktion	54
Förtid	33		
Från medeltid till upplysningstid	33		

Inledning

I sÄrsvux fÄr fristÄende kurser anordnas i svenska, svenska som andrasprÄk, matematik, engelska, religionskunskap, samhÄllskunskap, historia, geografi, naturkunskap, hemsprÄk och maskinskrivning.

För sÄrsvux tillÄmpas kursplanerna för komvux grundskolekurser (etapp 1). Dessa kursplaner som Är vuxenanpassade, krÄver ytterligare anpassning till sÄrsvux mÄlgrupp.

För Ämnet naturkunskap gÄller komvux kursplaner för Ämnena biologi, fysik och kemi.

Ämnet maskinskrivning finns inte pÄ grundskolenivÄ i komvux, varför sÄrskild tim- och kursplan tagits fram för sÄrsvux.

Stoffurval och arbetsformer

De studerande i sÄrsvux har skiftande mÖjligheter att tillgodogöra sig det rikhaltiga stoff som kursplanerna för komvux omfattar. Kursplanen Är den ram, inom vilken undervisningen skall bedrivas. Med hÄnsyn till den studerandes fÖrutsÄttningar och behov mÄste lÄraren och den studerande gemensamt gÖra ett urval av det kursinnehÄll som skall behandlas. Val av stoff och arbetsformer Är avgörande för hur de studerande skall kunna utnyttja sin fÖrmÄga att skaffa sig kunskaper och fÄrdigheter. FÖr studerande i sÄrsvux Är det nÖdvÄndigt att inrikta undervisningen pÄ de huvudmoment, eller delar av dessa, som Är mest angelÄgna för den studerande. Det Är av stor betydelse att nÄ rÄtt grad av konkretisering av innehÄllet. Undervisningen skall anknyta till de studerandes tidigare erfarenheter och dÄrmed fÖrdjupa de kunskaper de redan har. LÄraren mÄste ta hÄnsyn till de studerandes behov av att bearbeta stoffet pÄ olika sÄtt. I undervisningen Är det viktigt att krav och fÖrvÄntningar anpassas till den enskilde studerandes fÖrutsÄttningar.

Lika väl som alltför lågt ställda förväntningar kan verka hämmande, kan alltför högt ställda krav skapa en känsla av otillräcklighet och dåligt självförtroende, vilket försvårar möjligheterna till inläring.

Betyg och intyg

Betyg ges vid slutet av varje fristående ämneskurs. Betyg ges enligt en tvågradig betygsskala, Godkänd eller Icke godkänd. Om det finns särskilda skäl får rektor besluta att intyg utfärdas i stället för betyg efter avslutad ämneskurs.

De studerande kan få ett dokument som visar vilken utbildning de har slutfört. Ett sådant betygsdokument kan innehålla intyg och betyg över all utbildning i särsvux som den studerande slutfört eller ett urval av intyg och betyg enligt den studerandes eget avgörande. Flera sådana dokument får utfärdas för en och samma person.

För betyget Godkänd i särsvux kan inte samma krav ställas som inom komvux. Den studerande får betyget Godkänd om tillämpliga delar av huvudmomenten studerats med tyngdpunkt lagd på de avsnitt, som den studerande har visat mest behov och intresse av. Läraren skall, utifrån sina kunskaper om den studerandes förutsättningar samt utifrån det lärostoff man tillsammans valt att studera, bedöma om den studerande tillgodogjort sig kursen.

Timplaner för särsvux

Ämne	Högsta antal lektioner
Svenska	400
Svenska som andraspråk	400
Matematik	400
Engelska	345
Religionskunskap	90
Samhällskunskap	180
Historia	90
Geografi	180
Naturkunskap	260
Hemspråk	160
Maskinskrivning	110

Svenska

Timplan

400

Mål

Undervisningen i svenska skall bidra till kursdeltagarnas personlighetsutveckling, öka deras självkänsla och stärka dem i rollen som medborgare. Språket skall bli ett medel för dem att aktivt kunna delta i socialt, kulturellt och politiskt liv och påverka sin situation och det omgivande samhället. De skall skaffa sig sådana kunskaper och färdigheter som den vuxne har användning för vid studier i andra ämnen, vid fortsatt utbildning, i samhällsliv och yrkesverksamhet.

Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas språk och erfarenheter och anpassas till deras förutsättningar, behov och intressen. Undervisningen skall läggas upp så att deltagarna får känna att deras språk fungerar i alltmer krävande sammanhang.

Språket utvecklas med ökade erfarenheter av omvärlden och i samspel mellan människor. Deltagarna skall därför genom direkta iakttagelser och undersökningar och genom studier av massmedier och litteratur skaffa sig nya kunskaper och erfarenheter. De skall förbättra sin förmåga att använda språket i skapande arbete och som kontaktmedel med andra människor.

Genom undervisningen skall deltagarna förbättra sin förmåga att läsa, lyssna och tillgodogöra sig information av olika slag. De skall lära sig att självständigt söka ny information, tolka och värdera den och tillägna sig nya kunskaper.

Undervisningen skall ge deltagarna sådan språklig säkerhet att de kan nyansera sitt språk och finna tydliga uttryck för tankar, känslor och åsikter. Deltagarna skall utveckla sin förmåga att använda

språket i olika tal- och skrivsituationer och anpassa framställningen efter innehåll, mottagare och syfte. De skall också genom språket utveckla sin tankeförmåga, sitt känslö- och fantasiliv.

Genom iakttagelser och diskussioner skall kursdeltagarna få ökad kunskap om språkets byggnad och utveckling; om språkets användning i olika situationer och för olika syften. De skall också få viss kunskap om ljud- och bildmediers användning och uttrycksformer och om språkbruket hos olika grupper i samhället. De skall få viss kännedom om språksituationen i de nordiska länderna och öka sin förmåga att förstå norska och danska.

Undervisningen skall stimulera kursdeltagarnas läs- och litteraturintresse, deras intresse för teater, film och andra kulturaktiviteter. Läsningen skall inriktas på att deltagarna får erfara att litteraturen är en källa till kunskap och berikande upplevelser. Genom litteratur, teater och film kan deltagarna få inblick i materiella och sociala villkor under olika tider och i olika delar av världen. De kan få ökad förståelse för mänskliga relationer och människors situation i Sverige och andra kulturer och därigenom perspektiv på sin egen livssituation.

I anslutning till läsningen av skönlitteratur skall kursdeltagarna få orientering om litterära begrepp, stilar och genrer och viss förtrogenhet med några författare och litterära epoker.

Huvudmoment

En strävan bör vara att hålla samman ämnet svenska som en helhet där de olika delarna stöder varandra. I undervisningen kommer därför de olika huvudmomenten i stor utsträckning att integreras. Texter liksom bilder, film, radio- och TV-program bör utgöra naturliga underlag för muntlig och skriftlig framställning och för diskussioner. Texter liksom bandat tal bör också kunna användas för språkliga iakttagelser. Övningar i att förstå norska och danska både i tal och skrift bör förekomma inom flera huvudmoment.

Undervisningen skall organiseras så att kursdeltagarna får utveckla ett aktivt kunskapssökande och använda olika arbetsformer. Samarbete mellan kursdeltagarna bör eftersträvas liksom samverkan med andra ämnen.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av sina kunskaper och färdigheter.

Tala och lyssna

Kursdeltagarna skall förbättra sin förmåga att

- uttrycka sig klart och tydligt, variera ordval och uttryckssätt och medvetet anpassa språk och framställning till vad som krävs i olika talsituationer,
- berätta om egna erfarenheter och upplevelser, om händelser och människor i skönlitteratur, teaterföreställningar och filmer,
- referera och sammanfatta enkla texter och korta muntliga framställningar,
- beskriva och diskutera iakttagelser och undersökningar, aktuella problem och konflikter,
- framföra och sakligt motivera egna åsikter och värderingar, ta del av andras och kritiskt granska egna och andras resonemang,
- uppfatta, analysera och diskutera åsikter, värderingar och attityder i texter, debattinlägg, filmer, radio- och TV-program, teaterföreställningar och bilder,
- använda intervjuer, diskussioner och formellt ordnade debatter och sammanträden som arbetsformer.

Läsning

Läsningen skall omfatta ett brett urval av texter såsom tidnings- och tidskriftsartiklar, noveller, romaner, dikter och facklitteratur. Skönlitteraturen bör få dominera, såvida inte lärare och kursdeltagare kommer överens om annat.

Arbetet inriktas på att kursdeltagarna utvecklar sin förmåga att

- läsa och reflektera över olika slags texter för att få kunskaper om andra människors situation och förhållanden, få förståelse för relationer mellan människor och grupper och se sin egen situation i ett vidare perspektiv,
- anpassa sitt sätt att läsa till textens art och syftet med läsningen,
- analysera och kritiskt granska hur åsikter, värderingar och attityder präglar texter av olika slag och hur våra egna förväntningar och värderingar påverkar vårt sätt att uppfatta och tolka texter,
- iaktta och reflektera över hur olika sätt att bygga upp en text påverkar läsarens upplevelser och intryck,
- läsa diagram och tabeller, använda lexikon, ordböcker, kataloger och uppslagsböcker,
- utnyttja bibliotekets resurser.

Massmedier och bild

Kursdeltagarna skall få kunskap om hur bilder och massmedier används i nyhetsförmedling, opinionsbildning, reklam och propaganda och om den roll massmedierna spelar i samhället. De skall också få tillfälle att själva använda bilder för att dokumentera, informera och väcka debatt. Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- analysera och kritiskt granska hur händelser, förhållanden och problem framställs i tidningar, radio- och TV-program och på film och hur åsikter och värderingar påverkas av framställningssättet,
- utnyttja film, radio- och TV-program som förmedlare av kunskaper och upplevelser.

Skrivning

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- klart och tydligt uttrycka vad de menar,
- anteckna och sammanfatta, bearbeta och redovisa kunskaper samt dokumentera händelser och beslut i t ex arbetsredogörelser och protokoll,
- berätta och reflektera över personliga upplevelser, beskriva förhållanden och problem och argumentera för idéer och åsikter i syfte att påverka och förbättra.

I anslutning till den skriftliga produktionen skall kursdeltagarna förbättra sin förmåga att skriva i överensstämmelse med vedertagna normer för språkriktighet, stavning och användning av skilletecken. De skall vidare lära sig att ge framställningen en sammanhängande struktur och att anpassa den till syfte, innehåll och skrivsituation.

Språklig orientering och litteraturkunskap

Kursdeltagarna skall få ökad kunskap om

- språkets byggnad: ordklasser, satsdelar, satser, meningar och ordföljd,
- språkliga begrepp, ordbildning, språkliga lån och språkets utveckling,
- normer för språkriktighet,
- skillnader mellan talspråk och skriftspråk, vardagsspråk och offentligt språk.

Kursdeltagarna skall få viss kunskap om

- sociala och dialektala varianter av språket och språken i de nordiska länderna,
- litterära begrepp, genrer, stilar, epoker i litteraturhistorien och några författare i anslutning till litteraturläsningen.

Kursdeltagarna skall vidare

- utveckla sin förmåga att analysera hur språket används i olika sammanhang och för olika syften och hur språket påverkar vår uppfattning om omvärlden och våra tankar och åsikter,
- i någon mån lära sig förstå norska och danska genom att läsa några norska och danska texter och lyssna till norskt och danskt tal.

Svenska som andraspråk

Timplan

400

Mål

Genom undervisningen i svenska som andraspråk skall kursdeltagarna få sådana språkliga färdigheter och kunskaper att de kan leva och verka i det svenska samhället på så lika villkor som möjligt jämfört med medborgare som har svenska som förstaspråk.

Målet för ämnet svenska som andraspråk blir därmed ytterst detsamma som för ämnet svenska. Ifråga om ämnesinnehåll, undervisningsmetoder och studietakt företer dock svenska som andraspråk betydande skillnader i förhållande till modersmålssvenska. Stora olikheter finns i stoffurvalet och utformningen även vad gäller sådana huvudmoment som är gemensamma för de båda ämnena. Undervisningen i svenska som andraspråk inriktas betydligt mer än i ämnet svenska på de svårigheter med språket som invandrare har.

Kursdeltagarna skall utveckla sitt språk så att det blir ett medel för dem att aktivt kunna delta i socialt, kulturellt och politiskt liv. De skall skaffa sig sådana kunskaper och färdigheter som de har användning för vid studier i andra ämnen, vid fortsatt utbildning och i sin yrkesverksamhet.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas språkliga och kulturella bakgrund och till deras individuella erfarenheter. Deltagarna skall därför medverka i planeringen och i största möjliga utsträckning påverka undervisningens innehåll och uppläggning.

Kursdeltagarna skall genom iakttagelser och diskussioner få ökad kunskap om språkets byggnad och struktur och om dess användning i olika situationer och för olika syften. De skall genom undervisningen få ett så gott uttal som möjligt samt ökad språklig medvetenhet och säkerhet. Detta underlättar deras studier i både svenska och andra språk. Undervisningen bör i största möjliga utsträckning

omfatta jämförelser mellan kursdeltagarnas hemspråk och svenska för att ta till vara och stärka deras kunskaper i båda språken.

För kursdeltagarna är det av avgörande betydelse att deras självkänsla stärks så att de vill och vågar använda svenska språket i tal och skrift. Deltagarna skall därför genom olika talsituationer få rikliga möjligheter att tillsammans diskutera, planera, genomföra och utvärdera arbetsuppgifter av olika slag. De skall vidare vänja sig vid att använda det skrivna språket som medel för tänkande och minne, som uttryck för egna känslor och som ett hjälpmedel i studierna.

Genom undervisningen skall deltagarna förbättra sin förmåga att läsa och lyssna för att kunna uppfatta och kritiskt granska vad som sägs och skrivs. De skall utveckla sin förmåga att uttrycka sig klart och tydligt i tal och skrift, argumentera för sina åsikter och påverka sin egen situation och det omgivande samhället.

Kursdeltagarna skall genom studierna öka sin förmåga att skaffa sig nya kunskaper, erfarenheter och upplevelser genom att utnyttja bibliotek, massmedier, fackböcker och skönlitteratur. De skall kunna hämta information ur bl a uppslagsverk och ordböcker och tillägna sig ett allt rikare ordförråd och klara begrepp och föreställningar om den verklighet som orden representerar.

Undervisningen skall stimulera kursdeltagarnas litteratur- och läsintresse. Läsningen inriktas på att deltagarna får erfara att litteraturen är en källa till kunskap och upplevelse. Genom litteraturen kan de få inblick i materiella och sociala villkor under olika tider och i olika delar av världen. Den kan därigenom ge förståelse för mänskliga relationer och människors situation i Sverige och andra kulturer och bidra till att kursdeltagarna får perspektiv på sin egen livssituation.

I anslutning till läsningen av skönlitteratur skall kursdeltagarna få viss förtrogenhet med några författare och litterära epoker. Kursdeltagarna skall genom studierna bli medvetna om den påverkan som skönlitteratur, bild, film, teater, radio, TV och tidningar har på människors åsikter, attityder och värderingar, känslor och fantasiliv. De skall därför utveckla sin förmåga att tolka och analysera intryck och upplevelser.

Undervisningen skall fördjupa kursdeltagarnas kunskaper om svenskt samhälls- och kulturliv och bidra till förståelsen för människors olika livsvillkor och livsmönster.

Huvudmoment

En strävan bör vara att hålla samman ämnet svenska som andraspråk som en helhet där de olika delarna stöder varandra. I undervisningen kommer därför de olika huvudmomenten att i stor utsträckning integreras. Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att använda språket i för dem meningsfulla sammanhang.

Undervisningen skall organiseras så att kursdeltagarna får utveckla ett aktivt kunskapssökande. De skall få möjlighet att använda olika arbetsformer. Samarbete mellan kursdeltagarna bör eftersträvas liksom samverkan med andra ämnen.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av sina kunskaper och färdigheter.

Uttal och muntlig språkfärdighet

Kursdeltagarna skall förbättra sin förmåga att

- uppfatta vad som sägs i olika talsituationer i syfte att få bättre höruppfattning och därmed lättare att tillägna sig ett gott uttal,
- förstå olika regionala språkvarianter,
- själva använda det svenska språket med så gott uttal som möjligt; särskilt beaktas betydelsen av att eftersträva en god satsintonation,
- uttrycka sig klart och tydligt, variera ordval och uttryckssätt och medvetet anpassa språk och framställning till vad som krävs i olika talsituationer,
- referera och sammanfatta enkla texter och korta muntliga framställningar,
- beskriva och diskutera iakttagelser och undersökningar, aktuella problem och konflikter,
- uppfatta, analysera och diskutera åsikter, värderingar och attityder i texter, debattinlägg, filmer, radio- och TV-program, teaterföreläsningar och bilder,

- framföra och sakligt motivera egna åsikter och värderingar och kritiskt och konstruktivt granska egna och andras resonemang,
- berätta om egna erfarenheter och upplevelser, om händelser och människor i skönlitteratur, teaterföreställningar och filmer,
- använda intervjuer, diskussioner och samtal som arbetsformer.

Läsning

Läsningen skall omfatta ett brett urval av texter såsom tidnings- och tidskriftsartiklar, noveller, romaner, dikter och facklitteratur.

Kursdeltagarna skall läsa olika slags texter för att befästa och utöka sitt ordförråd, för att få ökad språklig observans och kunskap om svenska kulturella och samhällsliga företeelser.

Deltagarna skall vidare få viss förtrogenhet med några författare och litterära epoker.

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- läsa och förstå olika texttyper och anpassa sitt sätt att läsa till textens art och syftet med läsningen,
- läsa och reflektera över texter för att få kunskap om andra människors situation och förhållanden och få förståelse för relationer mellan människor och grupper,
- analysera hur åsikter, värderingar och attityder präglar olika texter och hur våra egna förväntningar och värderingar påverkar vårt sätt att uppfatta och tolka texter,
- iaktta och reflektera över hur olika sätt att bygga upp en text påverkar läsarens upplevelser och intryck,
- använda lexikon, ordböcker, kataloger och uppslagsböcker,
- utnyttja bibliotekets resurser.

Skriftlig språkfärdighet

Kursdeltagarna skall förbättra sin förmåga att

- använda det svenska skriftspråket med så hög grad av riktighet som möjligt i fråga om stavning samt grammatiska, semantiska och stilistiska uttrycksmedel,
- klart och tydligt uttrycka vad de menar och anpassa framställningen efter innehåll och skrivsituation,
- anteckna och sammanfatta, redovisa kunskaper samt bearbeta och dokumentera händelser och beslut i text arbetsredogörelser och protokoll,
- berätta och reflektera över personliga upplevelser, beskriva förhållanden och problem och argumentera för idéer och åsikter i syfte att påverka och förbättra.

Svenska språkets struktur

Kursdeltagarna skall få kunskap om

- språkets struktur i fråga om ordböjning, ordföljd, ordbildning och ordförråd i syfte att få en säkrare språkbehandling i tal och skrift,
- språkets byggnad: ordklasser, satsdelar, satser, meningar och begrepp som vokal, konsonant, stavelse, stam, ändelse, avledning och sammansättning,
- användningen av språket i olika sammanhang och för olika syften; hur ord och uttryck svarar mot vad man vill säga och hur språket påverkar våra tankar och åsikter och vår uppfattning om omvärlden,
- språkbruket hos olika grupper, skillnader mellan talspråk och skriftspråk, vardagsspråk och offentligt språk, dialekter,
- normer för språkriktighet.

Samhälls- och kulturorientering

Kursdeltagarna skall få ökade kunskaper om det svenska samhället: politiska och sociala förhållanden, kultur, historia och geografi.

Genom att använda bilder, tidningar, film, radio- och TV-program skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper om händelser, människor och livsvillkor i olika sociala sammanhang.

Kursdeltagarna skall också kritiskt granska hur händelser, förhållanden och problem framställs i tidningar, radio- och TV-program och på film och hur åsikter och värderingar påverkas av framställningssättet.

Inte minst viktigt är det att texter, bilder och annat studiematerial anknyter till svenskt vardagsliv och kursdeltagarnas närsamhälle. Därigenom kan kursdeltagarna få såväl ökade kunskaper om svenskars levnadsbetingelser som ett utökat och styrkt ordförråd.

Matematik

Timplan

400

Mål

Undervisningen i matematik skall utgå från kursdeltagarnas behov och erfarenheter. Den skall bidra till de studerandes personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare. Kursdeltagarna skall genom iakttagelser och undersökningar av omvärlden samt i gemensamt skapande arbete skaffa sig kunskaper och erfarenheter. Därför skall kursdeltagarna i första hand tillägna sig god förmåga att lösa sådana matematiska problem som förekommer i vardagslivet.

Undervisningen skall vara så tillrättalagd att varje kursdeltagare får upptäcka behovet av att själv kunna använda matematiken och känna tillfredsställelsen av att kunna tillämpa inlärd färdigheter.

Undervisningen syftar till att ta till vara och vidareutveckla kunskaper och färdigheter den vuxne redan besitter. Genom en undervisning utgående från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen förvärvas

- säkerhet i numerisk räkning med och utan tekniska räknehjälpmedel,
- färdigheter i huvudräkning och överslagsräkning,
- färdigheter i främst procenträkning, praktisk geometri, enhetsbyten och beskrivande statistik,
- förståelse för de matematiska begreppens användning i praktiska situationer,
- kunskaper och färdigheter som den vuxne har användning av vid fortsatta studier.

Huvudmoment

Problemlösning skall förekomma inom alla huvudmoment. För att lösa problem av matematisk natur som man möter i vardagslivet måste man vanligen kunna

- förstå problemet och omsätta det till en matematisk modell som ger en lösningsmetod,
- klara de numeriska beräkningar som krävs,
- analysera, värdera och dra slutsatser av resultatet.

Alla dessa led i problemlösningen måste uppmärksammas i arbetet med både kursens grunddel och fördjupningsdel. Undervisningen får således inte bli ett ensidigt övande av i förväg givna beräkningar. Den måste omfatta övningar i att formulera problem, diskutera problemets natur och lösning och ta ställning till lösningens rimlighet. Att tala matematik blir därmed ett viktigt led i undervisningen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper och färdigheter inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Aritmetik

Tidigare inlärd algoritmer repeteras och utvidgas. Arbetet med multiplikations- och divisionsalgoritmerna omfattar även multiplikation där faktorerna är decimaltal och division där nämnaren är tvåsiffrig.

Huvud- och överslagsräkning på vardagsproblem i anslutning till de inlärd algoritmerna.

Praktisk tillämpning av de fyra räknesätten med och utan hjälp av räknetekniska hjälpmedel.

Reella tal

De hela talen och de vanligaste bråktalen storleksordnas. Bråk med enkla nämnare adderas, subtraheras och multipliceras i bråkform. Närmevärden till bråk behandlas. Parentes- och teckenregler övas liksom enklare problem med tal i potensform.

Procent och promille

Beräkning av andelar utgående från procent- och promillesatser.

Samband mellan tal i procentform, decimalform och bråkform. Överslagsräkning och huvudräkning. Beräkning av procentsatser då delen och det hela är givna.

Procentenheter och procentuell förändring.

Problemlösning i anslutning till bl a prisjämförelser, löneförändringar, rabatter, befolkningstillväxt och statistiska data. Kursdeltagarna bör dels göra beräkningar utgående från procentbegreppet, dels öva sig att ta ställning till sådana valsituationer som man möter i samhället.

Geometri

Begreppen sträcka, kvadrat, rektangel, triangel, cirkel, diameter, omkrets, area och volym tas upp, liksom en del begrepp i samband med de vanligaste två- och tredimensionella figurerna och kropparna, t ex höjd, bas, diagonal, kant, hörn.

Enkla geometriska konstruktioner utförs, exempelvis konstruktion av trianglar och cirklar med givna mått.

Vinkelbegreppet samt mätning och konstruktion av vinklar. Skala i vardaglig användning. Begrepp och samband avseende vinklar i trianglar och fyrhörningar och vid räta linjers skärning.

Mätningar och beräkningar av cirklars och polygonområdets omkrets och area. Volymberäkning av rätblock och cylinder.

Mätningar och enheter

Mätning av tid, längd, yta, volym och massa. De vanligaste prefixen behandlas liksom mätnoggrannhet och avrundning.

Enhetsbyten i anslutning till vardagsnära problemlösning, tex vad gäller tidsdifferenser, avstånd, area, valuta och prisjämförelser.

Algebra och funktionslära

Ekvationer av första graden. Problemlösning med enkla ekvationer. Teckning, förenkling och beräkning av uttryck. Beräkning av funktionsvärden genom insättning i formler, knutna till vardagslivet. Tolkning av enkla funktioner avbildade i första kvadranten av ett koordinatsystem.

Beskrivande statistik och sannolikhetslära

Insamling och systematisering av data. Framställning och tolkning av stapeldiagram, linjediagram, stolpdigram och cirkeldiagram. Beräkning av medelvärden.

Frekvens och frekvenstabeller i samband med egna undersökningar. Klassindelning och histogram. Kritisk granskning av olika sätt att presentera statistiskt material.

Sannolikhetsbegreppet. Undersökning av sannolikhet för praktiska händelser.

Datalära

Orientering om användningen av datorer i samhället. Datorfunktionerna med tyngdpunkt på datorprogrammets uppgift och metoder för problemlösning. Några olika databehandlingsområden.

Engelska

Timplan

345

Mål

Genom undervisningen i engelska skall kursdeltagarna uppnå förmåga att kommunicera på språket. Undervisningen skall leda till en sådan språkförmåga att deltagarna kan, vill och vågar använda språket i vardagliga situationer i kontakter med engelsktalande människor i Sverige och utomlands.

Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet. Undervisningen i engelska skall medverka till att deltagarna utvecklar sin personlighet och får stärkt självförtroende. Den skall också väcka nyfikenhet och lust att lära känna främmande kulturer, både europeiska och utomeuropeiska. Därigenom kan undervisningen bidra till att ge internationell orientering, förståelse för och en känsla av samhörighet med människor med annan kultur och andra livsvillkor. Undervisningen skall utgå från varje kursdeltagares erfarenheter, behov och intressen. En behovsanpassning innebär bl.a. att deltagaren skall placeras in på rätt nivå. Hänsyn måste tas till varierande ålder och skiftande bakgrund.

Vidare skall undervisningen syfta till att deltagarna får intresse för och förmåga att hålla språkkunskaperna vid liv, så att de kan bygga vidare på dem vid fortsatta studier, i vardags- och yrkesliv. Kursdeltagarna skall därför skaffa sig förmåga att använda lexikon och tyda fonetisk skrift, att läsa text av olika längd och svårighetsgrad och att lyssna för att antingen uppfatta huvudinnehållet eller detaljer i det som sägs.

Beroende på kursdeltagarens egna behov kan prioritering av en färdighet göras på bekostnad av en annan färdighet.

Huvudmoment

Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda engelska i tal och skrift.

Undervisningen bör i största möjliga mån försiggå på engelska och undervisningen bör koncentreras på att den språkliga kommunikationen fungerar.

Det är helt naturligt att det vid samtal på engelska uppstår missförstånd som måste klaras upp genom upprepningar, omformuleringar och förtydliganden. En hel del formella fel förekommer både i tal och skrift.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

Höra och tala

Kursdeltagaren skall uppnå en förmåga att

- uppfatta vad som sägs i olika talsituationer, tex i vardagliga samtal och anvisningar,
- uppfatta huvudinnehållet i en tydlig muntlig framställning kring välkända ämnen även via tex telefon, radio och TV,
- klara av enkla, vardagliga samtal i resesituationer utomlands och i kontakter med utländska besökare i Sverige,
- kunna utbyta allmänt vedertagna umgängesfraser och information om personliga förhållanden – namn, ålder, bostad, civilstånd, yrke, intressen m m,
- skaffa sig önskad information i sakfrågor och nå fram till exakt förståelse på viktiga punkter.

Läsa

Läsningen skall omfatta texter av olika slag och syftar till att deltagarna skall bygga upp ett eget ordförråd och ett mera omfattande passivt ordförråd och att de skall få mönster för sin språkliga uttrycksförmåga. Läsningen skall vidare ge både information och läsupplevelse.

Kursdeltagaren skall utveckla sin förmåga att

- förstå text med ett centralt ordförråd,
- förstå huvudinnehållet i en längre och svårare text,
- effektivt använda lexikon och andra hjälpmedel för att skaffa sig exakt information ur annonser, tidningar och liknande källor och för att tillgodogöra sig innehållet i korta texter inom det egna yrkes- eller intresseområdet.

Skriva

Deltagaren skall bygga upp sin förmåga att

- lämna skriftliga meddelanden och fylla i blanketter,
- med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel begära och ge skriftlig information,
- med hjälpmedel skriva fritt, text berättelser, beskrivningar, instruktioner, insändare, dagboksanteckningar och brev.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i engelsktalande länder.

Genom undervisningen i engelska bör deltagaren få

- någon kännedom om samhällsliv, kultur och arbets- och vardagsliv i olika sociala miljöer i engelsktalande länder,
- vana och intresse att följa aktuella händelser i engelsktalande länder, främst med hjälp av svenska nyhetsmedier.

Religionskunskap

Timplan

90

Mål

Genom studierna i religionskunskap skall kursdeltagarna få hjälp att bearbeta de egna frågorna inför livet och tillvaron.

Studierna skall ge kunskap såväl om den kristna traditionen som om andra religiösa och icke religiösa livsåskådningar. Deltagarna skall också få en orientering om nutida religiöst liv i skilda delar av världen.

Undervisningen skall vara saklig och allsidig och syfta till att skapa förståelse för den egna kulturella situationen och för andra människors livsåskådning och kultur.

Undervisningen skall stimulera till engagemang i livsåskådningsfrågor. Kursdeltagarnas egna frågor och erfarenheter skall därför vara en utgångspunkt för studierna. Inte minst viktig är den kunskapsresurs som deltagare från andra kulturer utgör.

Genom undervisningen skall deltagarna utveckla sin förmåga att läsa, söka och värdera information och formulera sina tankar i tal och skrift.

Huvudmoment

Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapssökande. Samarbete mellan deltagarna skall eftersträvas liksom samverkan med andra ämnen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Människan och hennes livsåskådning

Hur människan formar sina attityder till livsfrågorna.

Innebörden av begrepp som livsåskådning och religion.

Betydelsen av en livsåskådning för den enskilda människan.

Livssynens grund i olika kulturella, sociala och psykologiska betingelser.

Kristendomen

Bibeln och dess tillkomsthistoria.

Reformationen och 1800-talets väckelserörelser.

Samfundskunskap.

Kristendomens nutidssituation.

Icke kristna religioner

Judendomen, islam, hinduism, buddism, de skriftlösa folkens religioner:

- grundläggande fakta om de olika religionerna, deras utbredning och uttrycksformer,
- religionernas roll i dagens samhälle.

Samhällskunskap

Timplan

180

Mål

Undervisningen i samhällskunskap skall ge kursdeltagarna fördjupade insikter om det demokratiska statskicketets principer i syfte att främja en demokratisk samhälls- och människosyn. Den skall ge kunskaper om de rättigheter och skyldigheter man har som medborgare och stimulera till engagemang i samhällsfrågor och till egna insatser i samhällslivet.

Undervisningen skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och utveckla dem i deras roll som medborgare. Den skall därför utgå från kursdeltagarnas egna erfarenheter. Härigenom stärks de kunskaper kursdeltagarna har om sin egen politiska, sociala och ekonomiska bakgrund och deras möjligheter att påverka utvecklingen förbättras.

Undervisningen skall inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information.

Genom undervisningen i samhällskunskap förvärvas

- kunskaper om hur samhället är organiserat, hur det fungerar och hur det planeras,
- kunskaper om olika möjligheter att påverka utvecklingen,
- tilltro till förmågan att förbättra egna och andras villkor,
- kunskaper om några andra länders samhällsskick,
- kunskaper om ekonomiska begrepp och orientering om ekonomiska sammanhang,
- orientering om olika verksamhetsområden och arbetsmiljöer i samhället.

Huvudmoment

Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras.

Aktuella händelser bör fortlöpande behandlas i undervisningen. Vid studierna av det svenska samhället görs internationella jämförelser.

Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapssökande. Samarbete mellan deltagarna bör eftersträvas liksom samverkan mellan olika ämnen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Demokrati

Innebörden av begreppet demokrati.

Sveriges samhällssystem med utgångspunkt från och med tyngdpunkt på den lokala nivån.

Lag och rätt

Polisens, åklagarmyndighetens och domstolarnas funktion.

Offentlighetsprincipen och sekretesslagen.

Besluts- och besvärsvägar.

Konsumentlagar.

Familjerättsliga lagar.

Socialpolitik

Socialpolitiska mål.

Socialpolitiska medel: socialtjänst, boende, sjukvård, försäkringskassa, arbetsförmedling.

Arbete

De fackliga organisationernas arbete med tyndpunkt på den lokala nivån.

Arbetsrätt.

Ekonomi

Ekonomiska baskunskaper och basfärdigheter som grund för samhällsekonomin.

Datalära

Personregister, datalagen, integritet, datorerna och offentlighetsprincipen.

Historia

Timplan

90

Mål

Studierna skall utgå från kursdeltagarnas tidigare erfarenheter och kunskaper och medverka till att öka deras historiska intresse.

Genom studierna skall deltagarna få insikt i gångna tiders levnadsförhållanden för olika grupper av människor och därigenom en fördjupad omvärldsuppfattning. Undervisningen skall därför främst inriktas mot händelser och företeelser som är av betydelse för vår tids förhållanden och leda till att deltagarna tillägnar sig förmåga att se historiska sammanhang och göra jämförelser i tid och rum.

Deltagarna skall genom studier av kampen för och emot det demokratiska statsskicket under dess framväxt i olika länder öka sin insikt om vikten av att ta ställning och bli medvetna om sina möjligheter att påverka samhällets utveckling.

Kursdeltagarna skall

- utveckla sin förmåga att förstå den historiska bakgrunden till sin egen situation och sitt samhälle,
- utveckla sin förmåga att se orsaker till konflikter och förändringar ur skilda perspektiv,
- förvärva förmåga att urskilja verkningar av historiens händelser för olika grupper,
- tillägna sig en vidgad historisk referensram med viss tyngdpunkt på den egna ortens och Sveriges historia samt på de senaste tvåhundra åren,
- tillägna sig viss färdighet att söka, kritiskt granska och jämföra fakta ur olika slag av historiska framställningar.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i historia inom fritt valda områden.

Huvudmoment

Introduktion

Varför läser vi historia?

Kan vi få sann kunskap om det förflutna?

Historiens indelning i perioder och epoker.

Forntid

Växelspelet människa – natur.

Levnadsförhållanden och socialt liv för olika grupper i skilda samhällen.

Antikens styrelseformer och kultur.

Kolonisation och folkvandringar.

Från medeltid till upplysningstid

Stad och landsbygd – ett näringsliv i förvandling med särskild tyngdpunkt på Sverige. Levnadsförhållanden för olika grupper i samhället.

Feodalsamhället och dess uppkomst.

Maktkamp inom och mellan stater. Europeisk expansion.

Upplysningstiden – förnuftstro och frigörelse.

Agrarsamhället blir industrisamhälle

Förändringar inom jordbruk och hantverk. Ett förändrat förhållande till naturen.

Industrialiseringen och dess konsekvenser för olika grupper i samhället och för familjen — nya samhällsgrupper och nya idéer växer fram.

Maktförskjutningar genom revolutioner och/eller reformer inom stater — deras orsaker och påverkan på människors dagliga liv.

Maktförskjutningar mellan stater. Imperialismen.

Världskrigens och supermakternas århundrade

Teknisk, ekonomisk och industriell utveckling — konsekvenser för människa, samhälle och natur.

De båda världskrigen.

Ekonomiska kriser — politiska polariseringar. Totalitära stater.

Utvecklingen av den västerländska demokratin.

Makt — maktlöshet i förhållandet stat, organisation, individ.

Internationella kriser och fredssträvanden.

Geografi

Timplan

180

Mål

Undervisningen i geografi skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Undervisningen skall ge kunskaper om skilda natur- och kulturgeografiska miljöer på jorden och belysa frågor som rör mänsklighetens överlevnad i en värld av bristande resurser, överbefolkningshot och miljöförstöring.

Kursdeltagarna skall få en ökad förståelse för sambanden mellan tillgångar på odlingsbar jord, industriråvaror och energi och hur dessa påverkar befolkningsfördelning, bebyggelse och näringsliv.

Undervisningen skall inriktas på att förbättra kursdeltagarnas färdigheter i att söka och värdera information samt i att jämföra och dra slutsatser av olika kartor, diagram, bilder och texter.

Huvudmoment

I allt arbete med geografiska moment skall kartstudier inta en central plats. De geografiska begrepp som behandlas i huvudmomenten bör så långt det är möjligt anknytas till lokala förhållanden.

Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapssökande. Sam-

arbete mellan deltagarna skall eftersträvas liksom samverkan med andra ämnen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Rumsliga aspekter

Kartan som informationskälla.

Statistiskt material.

De naturgeografiska sammanhangen

Naturkrafter som påverkar jordytan.

Klimat och växtlighet.

Havet.

De ekonomisk-geografiska sammanhangen

Livsmedelsproduktion.

Industriproduktion.

Energitillgångar och energianvändning.

Handel.

Natur- och kulturgeografiska aspekter på mänsklighetens överlevnadsproblem

Befolkning i förhållande till resurserna.

Miljöproblem i anknytning till olika typer av produktion.

Naturkunskap

Timplan

260

För naturkunskap gäller komvux kursplaner för ämnena biologi, fysik och kemi.

Biologi

Mål

Undervisningen i biologi skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Genom egna undersökningar och experiment skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper, som stärker deras ekologiska grundsyn: på sig själva, på naturen och på människans utnyttjande av naturresurserna. Undervisningen skall bidra till kursdeltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Kursdeltagarna skall skaffa sig kunskaper om människokroppens funktioner och hur dessa kan påverkas av miljön. Undervisningen skall uppmuntra till aktivt arbete för hälsofrämjande åtgärder.

Genom bland annat fältstudier skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper om naturens uppbyggnad och dess lagar.

Kursdeltagarna skall genom egna iakttagelser komma till insikt om hur människans verksamhet påverkar samspelet i naturen. Undervisningen skall väcka respekt för allt levande och medverka till att kursdeltagarna lär sig förstå människolivets villkor och till att de blir medvetna om sitt ansvar för den framtida utvecklingen.

Undervisningen skall vidare inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information. Den skall också ge kursdeltagarna den överblick över ämnesområdet som de behöver för val av yrkesutbildning och fortsatta studier.

Huvudmoment

Arbetet skall ge kursdeltagarna tillfälle att formulera problem, ge förslag till lösningar, pröva dessa genom experiment och själva försöka bedöma resultaten. Därigenom kan deltagarna lära sig tillämpa ett naturvetenskapligt arbetssätt, en färdighet som kan vidareutvecklas inom kursens fördjupningsdel. Experimenten skall så nära som möjligt anknyta till företeelser i vardagslivet och i naturen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Människan i sin miljö

Grunddragen i cellens byggnad och dess utbyte med omgivningen. Encellighet. Den flercelliga människan.

Kroppens transport av material och utbyte med omgivningen. Vikten av kostens sammansättning och kvalitet. Vikten av ren luft och rent vatten.

Regleringen av den inre miljön. Kroppens svar på yttre signaler och receptorerna för dessa.

Friskvård. Motion och kondition. Olika arbetsmiljöers inverkan på människan. Egenvård och grundläggande olycksfallsvård. Läke-
medel och beroendeframkallande medel.

Fortplantningen. Orientering om nedärvningen hos människan.

Naturen

Undersökning av någon naturtyp i fält.

Fotosyntesen som länk mellan det levande och det icke levande. Växters och djurs andning. Nerbrytarnas roll i naturen. Näringspyramider och näringsvävar. Stabila och instabila ekosystem samt något om regleringsmekanismerna i ett ekosystem.

Vanliga växter och djur och deras anpassning till sin miljö. Grunddragen i utvecklingsläran.

Människan och naturen

Människans försörjning förr och nu. Monokulturernas konsekvenser. Slutna och brutna kretslopp.

Luft-, vatten- och markvård.

Miljögifternas konsekvenser och biologiska alternativ till miljögifterna.

Levnadsstandard och livskvalitet. Hur den enskilda människan genom engagemang i exempelvis den lokala naturvården kan påverka den framtida utvecklingen.

Fysik

Mål

Undervisningen i fysik skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till kursdeltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Genom egna experiment och iakttagelser skall deltagarna vidga och fördjupa sina kunskaper om fysikens roll i naturen och i människans verksamhet.

Undervisningen skall ge en orientering dels om upptäckter som format vår världsbild och världsbildens ständiga förändring till följd av nya upptäckter, dels om uppfinningar av betydelse för vårt moderna industrisamhälle.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper om den tekniska utvecklingen och om hur tekniken påverkar vår tillvaro. Därigenom förbättras deltagarnas möjligheter till att aktivt engagera sig i frågor som rör vår framtid i ett tekniskt komplicerat samhälle.

Undervisningen skall vidare inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information. Den skall också ge den överblick över ämnesområdet som kursdeltagarna behöver vid val av yrkesutbildning och fortsatta studier.

Huvudmoment

Genom att formulera problem, ge förslag till lösningar, testa dessa genom experiment och värdera resultaten skall kursdeltagarna lära sig tillämpa ett naturvetenskapligt arbetssätt, en färdighet som kan vidareutvecklas inom kursens fördjupningsdel. Experimenten skall så nära som möjligt anknyta till företeelser i vardagslivet eller naturen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Vår världsbild

Orientering om universums uppbyggnad. Jordens plats i ett föränderligt universum. Upptäckter som format vår världsbild.

Materia

Materiens uppbyggnad. Materiens former. Temperatur och värmeutvidgning. Mätningar för bestämning av massa, volym och densitet. Grundläggande egenskaper hos vätskor och gaser.

Kraft och rörelser

Mätningar för bestämning av tid och hastighet. Krafters verkan och exempel på olika krafter som tyngd och friktion. Enkla tillämpningar på tröghet. Orientering om uppfinningar inom mekaniken och deras betydelse för samhällets utveckling.

Elektricitet och magnetism

Elektriska laddningar. Enkla kretsar för åskådliggörande av elektricitet i vardagslivet. Elfaran i hemmet. Magnetisk kraftverkan. Jordens magnetfält. Orientering om elektricitetens roll för utvecklingen inom teknik och industri.

Ljus

Ljusets utbredning, reflektion och brytning. Ljus och färger. Avbildning i ögat. Orientering om optiska hjälpmedel som t ex glasögon, kikare och förstoringsglas.

Ljud

Ljudets utbredning. Orientering om örats känslighet för ljudstyrka, frekvensområde och buller.

Energi

Kännedom om energiformer som lägesenergi, rörelseenergi, värmeenergi, strålningsenergi, elektrisk och kemisk energi. Energiomvandlingar som kan iaktas i naturen. Energiförsörjning och enkla beräkningar på energi och effekt. Orientering om olika energikällor och deras påverkan på miljön. Åtgärder att spara energi.

Kemi

Mål

Undervisningen i kemi skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Genom ett undersökande arbetssätt, byggt på experiment och iakttagelser, skall kursdeltagarna vidga och fördjupa sina kunskaper om kemins roll i naturen och i människans verksamhet.

Undervisningen skall ge en orientering om

- grundläggande begrepp inom kemin,
- upptäckter och uppfinningar av betydelse för vårt moderna industrisamhälle,
- den nutida utvecklingen inom kemin.

Kursdeltagarna skall genom studierna bli medvetna om hur användningen av kemiska ämnen förändrar våra levnadsvillkor och vilka risker användningen kan medföra.

Undervisningen skall vidare inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information. Den skall också ge deltagarna den överblick över ämnesområdet som de behöver vid val av yrkesutbildning och fortsatta studier.

Huvudmoment

Genom att formulera problem, ge förslag till lösningar, testa dessa genom experiment och värdera resultaten skall kursdeltagarna lära sig tillämpa ett naturvetenskapligt arbetssätt, en färdighet som kan vidareutvecklas inom kursens fördjupningsdel. Experimenten skall så nära som möjligt anknyta till företeelser i vardagslivet eller naturen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Atomer och joner

Grundämne och kemisk förening. Atomernas byggnad. Hur joner uppkommer. Symboler för de vanligaste grundämnena. Formler för några enkla kemiska föreningar. Modeller för atom- och molekylbegreppen.

Jonföreningar

Några vanliga salter, hur de bildas och vilka egenskaper de har. Den kemiska bindningen i salter.

Kemiska reaktioner

Några reaktioner mellan grundämnena och mellan enkla kemiska föreningar.

Vatten och andra små molekyler

Vattnets kemiska och fysikaliska egenskaper. Vattenmolekylens struktur. Den kemiska bindningen i vattenmolekylen. Andra vanliga små molekyler och deras egenskaper.

Syror och baser

Sur och basisk vattenlösning och deras egenskaper. Neutralisationsreaktioner. Metaller reaktioner med syror och baser.

Organiska ämnen och föreningar uppbyggda av stora molekyler

Viktiga ämnesgrupper med vardagsanknytning såsom petroleumprodukter, plaster, proteiner, cellulosa och stärkelse.

Kemiska tillämpningar inom teknik och vardagsliv

Utgående från någon kemisk industri eller annan verksamhet studeras exempel på hur kemiska ämnen används i vardagslivet och vilka risker som är förknippade med denna användning.

Materiallära med inriktning mot vanliga ämnen som kemikalier i hemmet, plast och järn.

Hemspråk

Timplan

160

Mål

Undervisningen i hemspråk skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som samhällsmedlemmar.

Ett viktigt mål för hemspråksundervisningen är att främja kursdeltagarnas möjligheter till aktiv tvåspråkighet. Genom undervisningen skall deltagarna befästa och fördjupa sina kunskaper om hemspråket och öka sin språkliga medvetenhet. Undervisningen skall i största möjliga utsträckning omfatta jämförelser mellan kursdeltagarnas hemspråk och svenska för att ta till vara och stärka deras kunskaper i båda språken.

Kursdeltagarna skall utveckla sin språkliga säkerhet så att de vill och vågar använda hemspråket i olika tal- och skrivsituationer och kan finna klara och nyansrika uttryck för åsikter, tankar och känslor. De skall vidare förbättra sin förmåga att läsa och förstå texter av olika slag; att inhämta nya kunskaper, söka och värdera information. Genom iakttagelser och diskussioner skall kursdeltagarna bli medvetna om språkets användning i olika situationer och för olika syften och få kunskap om språkbruket hos olika grupper i samhället.

Kursdeltagarna bör få erfara att litteraturen, samtidigt som den är en kunskapskälla, också erbjuder läsarna estetiska upplevelser, glädje och rekreation.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna får kunskaper om och förståelse för såväl livsvillkor och livsmönster i ursprungs-

landet som den egna gruppens situation i Sverige. Den skall förbättra deltagarnas möjligheter att ta ställning till kulturella värden både i hemlandet och i Sverige och därigenom öka deras valfrihet.

Att tillhöra en etnisk minoritetsgrupp kan under vissa förhållanden upplevas som en påfrestning. Undervisningen skall motverka denna tendens och bidra till att deltagarna får ökad självkänsla. Därigenom kan de lättare känna gemenskap med människor i Sverige och samhörighet med både den egna och den svenska kulturen.

Huvudmoment

Eftersom undervisningen i hemspråk riktar sig till många olika invandrar- och minoritetsgrupper måste tillämpningen av kursplanen anpassas till de olika grupperna, deras vitt skilda språk och kulturer.

Vad gäller språkriktighet och grammatik bör övningarna inriktas på den praktiska nyttan vid användning av språket. Undervisningen skall också läggas upp med tanke på att kursdeltagarnas kunskaper och färdigheter i hemspråket skall vara ett stöd vid inläring av svenska och andra språk.

En strävan bör vara att hålla samman ämnet som en helhet där de olika delarna stöder varandra. I undervisningen kommer därför de olika huvudmomenten i stor utsträckning att integreras.

Undervisningen bör ge kursdeltagarna möjlighet att pröva olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapsökande.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av sina kunskaper och färdigheter.

Tala och lyssna

Kursdeltagarna skall förbättra sin förmåga att

- uppfatta och analysera vad som sägs i olika situationer,
- uttrycka sig klart och tydligt, variera ordval och uttryckssätt och medvetet anpassa språk och framställning till vad som krävs i olika talsituationer,
- informera, berätta, beskriva, diskutera aktuella problem, argumentera, uttrycka känslor och åsikter,
- använda intervjuer, diskussioner och samtal som arbetsformer.

Läsa

Undervisningsmaterialet bör bestå av tidningar, tidskrifter och andra texter som belyser aktuella företeelser i hemlandet samt skön- och facklitteratur. Skönlitteraturen skall omfatta ett urval av hemlandets klassiska och moderna litteratur.

Arbetet inriktas på att kursdeltagarna utvecklar sin förmåga att

- läsa och reflektera över olika slags texter för att få kunskaper om andra människors situation och förhållanden, förståelse för relationer mellan människor och grupper och perspektiv på sin egen situation,
- anpassa sitt sätt att läsa till textens art och syftet med läsningen,
- analysera och kritiskt granska hur åsikter, värderingar och attityder präglar texter av olika slag och hur våra egna förväntningar och värderingar påverkar vårt sätt att uppfatta och tolka texter,
- iaktta och reflektera över hur olika sätt att bygga upp en text påverkar läsarens upplevelser och intryck,
- använda ordböcker och uppslagsböcker,
- utnyttja bibliotekets resurser.

Skriva

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- formulera sig klart och tydligt,
- anteckna och sammanfatta, bearbeta och redovisa inhämtade kunskaper samt dokumentera händelser och beslut i text arbetsredogörelser och protokoll,
- berätta och reflektera över personliga upplevelser, beskriva förhållanden och problem och argumentera för idéer och åsikter i syfte att påverka och förbättra,
- formulera ansökningar och fylla i blanketter,
- skriva enligt vedertagna normer för språkriktighet, stavning och interpunktion.

Språkriktighet och språklig orientering

Kursdeltagarna skall få kunskap om

- förhållandet mellan form och funktion i hemspråket,
- hemspråkets byggnad och struktur,
- språkets utveckling,
- normer för språkriktighet,
- användningen av språket i olika sammanhang och för olika syften; hur ord och uttryck svarar mot vad man vill säga och hur språket påverkar vår uppfattning om omvärlden och våra tankar och åsikter,
- språkbruket hos olika grupper, skillnader mellan talspråk och skriftspråk, vardagsspråk och offentligt språk; dialekter.

Samhälls- och kulturorientering

Deltagarna skall utvidga sina kunskaper om den egna kulturella bakgrunden: litteratur, kulturtraditioner, företeelser i vardagslivet, religion, historia och geografi. De skall också få information om

- aktuella samhällsförhållanden i hemlandet, tex utbildningsfrågor och arbetsmarknad, ekonomiska och politiska frågor,
- den svenska arbetsmarknaden, företrädesvis utbildningsvägar och yrken där kunskaper i hemspråket är en tillgång eller ett krav.

Maskinskrivning/ textbehandling

Timplan

110

Mål

Genom undervisningen i maskinskrivning skall de studerande skaffa sig grundläggande färdighet att skriva på maskin och/eller använda dator för textbehandling. Undervisningen skall ge deltagarna ökad möjlighet att kommunicera med andra. Studierna ska även ge vidgade möjligheter till hantering av eventuella egna elektroniska hjälpmedel för kommunikation.

Stor hänsyn skall tagas till kursdeltagarnas förutsättningar och motoriska möjligheter. Individualiseringskravet är stort, och övningsmaterialet skall anpassas till kursdeltagaren.

Kursdeltagaren skall lära sig att hantera skrivmaskinens eller datorns olika delar och manöverorgan, samt skaffa sig kännedom om grundläggande regler för systematisk maskinskrivning enligt SIS.

De studerande skall lära sig tillämpa en ergonomiskt riktig arbetsställning samt skaffa sig insikt om betydelsen av en ergonomiskt riktig arbetsmiljö.

Kursdeltagaren skall genom studierna i maskinskrivning få kännedom om fingersättning.

Kursdeltagarna bör vid sina skrivövningar dels arbeta efter pennskrivnen förlaga, dels stimuleras till egna produktion.

Undervisningen i sin helhet syftar till att öva koncentration, minne, uppmärksamhet samt motorik.

Huvudmoment

Skrivmaskinens/datorns funktion och skötsel

Utrustningens olika delar och manöverorgan.

Pappershantering.

Arbetsställningar och arbetsmiljö

Utprovning av en från hälsosynpunkt god arbetsställning.

Möbler och utrustning.

Avspänningsövningar.

Anslagsövningar

Tangentbordsteknik.

Färdighetsträning.

Utskrift enligt svensk standard

Brevskrivning enligt SIS normer.

Kuvert.

Utskrift av olika dokument.

Löpande text

Övningar efter pennskriven förlaga.

Egen textproduktion.

Korrigeringsövningar

Hjälpmedel och metoder för korrigerings av text.

Färdighetsträning.

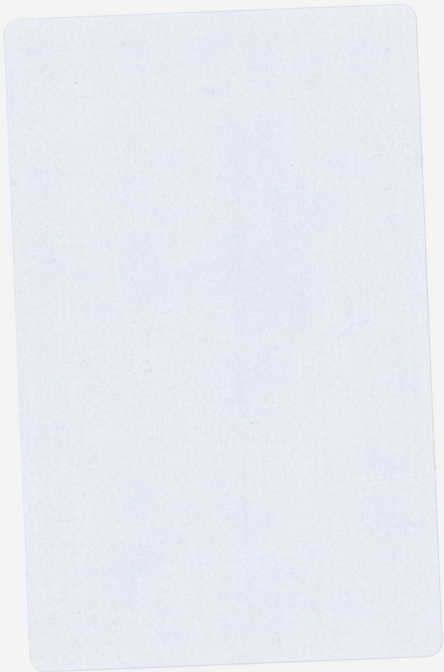
Reproduktion

Hjälpmedel för mångfaldigande av utskrifter.

Färdighetsträning.

PEDAGOGISKA
BIBLIOTEKET

Särvux

Ansvarig utgivare: Leif Davidsson,
Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm
Redaktör: Marja Bennerdt
Redaktionens adress: Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm
Telefon: 08-783 24 32 redaktören direkt; SÖ:s vx 783 20 00
Separatexemplar till särskilt pris: Liber, Kundtjänst Utbildnings-
förlaget, 162 89 Stockholm. Telefon 08-739 96 60
Prenumeration: Liber, Prenumeration Utbildningsförlaget,
162 89 Stockholm. Telefon 08-739 96 10

Utges av Utbildningsförlaget ISBN 91-47-03183-2
Schmidts Boktryckeri AB, Helsingborg 1989 ISSN 0283-491X